

مقدمه

مادر، اولین عامل ارتباطی در تماس با کودک دارای آسیب شنوایی است. آگاهی مادر به امر آموزش و توانبخشی، گام مهمی در موفقیت‌های آینده کودک می باشد. آموزش و توانبخشی کودکان آسیب‌دیده شنوایی علاوه بر مسائل کلی تربیتی، کودک را برای زندگی در اجتماع آماده می نماید. والدین کودک آسیب‌دیده شنوایی وظیفه دارند با فرزند خود ارتباط مستمر برقرار نموده و رشد و تکامل او را در همه زمینه‌ها به خصوص شنوایی مورد توجه و کنترل قرار دهند.

مداخله به هنگام

رشد زبان از لحظه تولد آغاز می‌شود. نوزاد دائماً در حال گوش دادن است و خیلی زود صدای مادر خود را تشخیص می‌دهد. در کودک با آسیب شنوایی، رشد زبان با تاخیر روبرو می‌گردد. بنابراین هرچه کم شنوایی زودتر تشخیص داده شود و اطلاعات لازم سریع‌تر صورت بگیرد، با فن آوری‌های جدید می‌توان در همان چند هفته یا چند ماه پس از تولد برای کودک سمعک تجویز کرد. در صورتی که کم شنوایی به حدی عمیق باشد که حتی سمعک‌های قوی هم چاره ساز نباشد، می‌توان برای برقراری ارتباط از روش‌های ویژه ای مانند زبان اشاره استفاده کرد. برخی از کودکان با آسیب شنوایی می‌توانند با تشخیص تیم توانبخشی داوطلب کاشت عمل حلزون گردند.

کاشت حلزون یک نوع عمل جراحی برای شنوایی و توانمند کردن کودکان ناشنوا است. کودکانی که حدود سن ۲ سالگی عمل کاشت حلزون شنوایی را انجام می‌دهند، شنوایی بهتر و نزدیکتری به حالت طبیعی دارند.

فرصت‌های

در طی سالهای اخیر، ضرورت مداخله زود هنگام در توانبخشی کودکان با آسیب شنوایی مورد توجه والدین و دست اندرکاران قرار گرفته است. این ضرورت، ناشی از افزایش اطلاعات در خصوص انعطاف پذیری و نقش مهم دوره حساس رشد در یادگیری به ویژه زبان در سال‌های اولیه زندگی می‌باشد. براین اساس سن تشخیص و شروع توانبخشی باید از پایین‌ترین ماه‌های زندگی آغاز شود. کاهش سن مداخله ضرورت حضور پررنگ تر والدین در برنامه‌های توانبخشی را به دنبال دارد. حضوری که نیازمند آگاهی و مهارت آنان در این زمینه است.

طی تحقیقات پروفیسور ناگا ایتانو از دانشگاه کلرادو ایالات متحده بر روی ۷۲ نوزاد که کم شنوایی آن‌ها پیش از ۶ ماهگی و ۷۸ کودک که کم شنوایی آنها پس از ۶ ماهگی تشخیص داده شد به این نتایج دست یافتند:

- کودکانی که پیش از ۶ ماهگی تشخیص کم شنوایی داده شده بودند و وضعیت شناختی نرمالی داشتند، از نظر زبانی و گفتاری به صددرصد توانایی خود رسیده و با همسالان شنوای خود یکی بودند. - کودکانی که دیرتر از ۶ ماهگی تشخیص داده شده و از نظر شناختی نرمال بودند. مهارت‌های زبانی و گفتاری مشابه با گروه کودکانی بودند که سریع‌تر تشخیص داده شده، اما از نظر شناختی و هوش پایین‌تر بودند.

- هرچه سن تشخیص کم شنوایی پایین‌تر باشد، صرف نظر از میزان کم شنوایی و جنس کودک (دختر-پسر)، سطح تحصيلات مادر (حتی مادران زیر دیپلم) و همچنین وضعیت اقتصادی و اجتماعی خانواده عملکرد کودک بهتر و بالاتر خواهد بود.

- صرف نظر از نوع رویکرد ارتباطی سن تشخیص کم شنوایی رابطه مستقیمی با میزان موفقیت کودک دارد.

امروزه برنامه مداخله خانواده محور یکی از مهم‌ترین اشکال در مداخله زود هنگام کودک آسیب دیده شنوایی است. هدف از اجرای برنامه خانواده محور، صرفاً خدمت‌رسانی به کودکان با نیازهای ویژه نیست بلکه بر پیشرفت و بررسی نیازهای سایر اعضای خانواده نیز توجه دارد.

توانمندسازی والدین کودکان کم شنوا، نه با آزاد کردن آنان از مسئولیت، بلکه با آگاه‌سازی ایشان نسبت به واقعیات و افزایش قدرت تصمیم‌گیری مناسب برای خود و خانواده حاصل می‌شود.

در نخستین روزهایی که آسیب شنوایی کودک تشخیص داده می‌شود، معمولاً احساسات بسیار شدیدی از سوی والدین مشاهده می‌گردد. گاه این ابراز احساسات به صورت اندوه بروز می‌کند. درک این واقعیت که فرزندان دچار کم شنوایی است و پذیرفتن آن، نیاز به گذشت زمان دارد. والدین بعد از پذیرش این بحران باید به تدریج در مورد این امر چاره‌ای اندیشیده و درصدد افزایش اطلاعات خود اقدام نمایند و با مراجعه به متخصص مربوطه (شنوایی شناس، گفتار درمانگر، مشاور، معلم متخصص و دیگر والدین کودکان دچار آسیب شنوایی) راهنمایی لازم را کسب نمایند.

مداخله بهنگام خانواده محور اهداف زیر را دنبال می‌نماید:

- بازگرداندن شادی و نشاط به خانواده و لذت بردن از والد بودن
- برای والدینی که فرزندشان تشخیص کم شنوایی داده شده‌اند.
- سازگاری و پذیرش کم شنوایی توسط والدین
- تمرکز بر ایجاد جو عاطفی در خانواده بین والدین و کودک و عشق کودک به والدین.
- وجود جو عاطفی و احساسی در خانواده

رکن اساسی برنامه مداخله بهنگام برتعامل بین کودک و خانواده استوار است که اساس و پایه رشد مهارت‌های گفتاری کودک دچار آسیب شنوایی می‌باشد.

تمرکز بیشتر بر روی تسهیل تعامل خانواده با کودک است نه آموزش مستقیم کودک.

لذا به برخی از راهکارهای تسهیل کننده درک برقراری ارتباط که والدین می‌توانند توجه کنند در این راهنما اشاره می‌گردد:

نقش خانواده در مداخله بهننگام

ویژه والدین شماره ۱

معاونت برنامه ریزی آموزشی و توان بخشی
کارشناسی گروه دانش آموزان آسیب دیده شنوایی
سال تحصیلی ۹۶-۹۵

- سعی کنید برای مداخله بهنگام، آگاهی و اطلاعات لازم را درمورد وسایل کمک شنیداری (سمک، کاشت حلزون و...) کسب نمایید.
- با والدین سایر کودکان آسیب دیده شنوایی ارتباط داشته و از تجرب آن‌ها استفاده نمایید.
- به منظور کنترل وضعیت شنوایی فرزندان فقط به مراکز تخصصی و معتبر مراجعه نموده و از آزمایش شنوایی وی توسط افراد غیرمتخصص خودداری نمایید.
- به رفتارهای کودکان با دقت نگاه کنید.
- زمانی را برای تعاملات رو در رو (تعاملات نزدیک) با کودکان صرف کنید.
- اجازه دهید کودکان به کشف اسباب‌بازی‌ها، اشیاء در محیط اطراف بپردازند.
- اسباب بازی‌های صدادار برای فرزندان تهیه نموده و با آن‌ها بازی کنید.
- با استفاده از وسایل تولید صدا، و یا با حرف زدن کودکانه با وی، توجهش را جلب نمایید.
- توجه کودک را به تمامی صداهای محیطی و صداسازها (منبع صدا) جلب نمایید. مانند: صدای در، صدای جفجفه، و...
- با روشن و خاموش نمودن سمک و ارائه صدا و اشاره به گوش کودک، او را متوجه صدا و یا عدم وجود صدا نمایید.
- بازی‌ها و تعاملات را در محدوده‌ای که شنوایی کودک آسیب دیده بهتر است، انجام دهید. توجه کنید که کودک شما از کدام طرف بهتر می‌شنود و یا چه صداهای زیر یا بم را بهتر تشخیص می‌دهد.
- جهت یابی را با اصوات مختلف با کودک تمرین کنید.
- کودک را با مفاهیمی چون اصوات ممتد، منقطع، بلند، آهسته، زیر و بم، آشنا نمایید. (برای این منظور می‌توانید از راهنمایی‌های کارشناس شنوایی شناس استفاده کنید).
- واکنش‌های کودک را در خصوص نحوه برقراری ارتباط، بررسی نمایید.
- کنار کودک بنشینید و با قرار دادن اسباب بازی در اختیار او، از کلماتی مانند بای-بی-نی-نی استفاده کرده و عکس‌العمل‌های کودک خود را بررسی نمایید.

- بررسی نمایید آیا کودک به اصواتی که شما تولید می‌کنید مانند زنجیره‌های گفتاری (بابابابا) توجه دارد و سعی می‌نماید از صدای شما تقلید کند.
- با کودک خودهمواره با جملات ساده صحبت کنید (به خصوص هنگام غذا دادن، تعویض پوشک، حمام کردن).
- معنای گریه‌های مختلف کودکان را تشخیص دهید و به آن‌ها پاسخ متفاوت بدهید.
- تعدادی از اشیایی را که کودک نسبت به آن‌ها شناخت دارد، در اختیار او قرار داده و سپس با تکرار نام آن‌ها، از او بخواهید که آن اشیاء را به شما نشان دهد.
- روبروی کودک بنشینید و از یکی از اعضای خانواده (مثلا پدر) درخواست نمایید چندین بار نام کودک را از پشت سرش صدا بزند. اگر کودک عکس‌العملی نشان نداد، توجه او را به صدا جلب کنید. سپس از یکی دیگر از اعضای خانواده بخواهید این کار را انجام دهد. کودک باید دو صدا را از یکدیگر تشخیص دهد و بطور صحیح به طرف گوینده صدا برگردد.
- صدای کودکان را هنگام خندیدن و هر صدایی که تولید می‌کند تقلید کنید.
- صداهای تولید شده کودک را تا جایی که او لذت می‌برد تقلید کرده و تکرار نمایید.
- با فرزندان بازی‌هایی مانند دست دسی، تاپ تاپ خمیرو... انجام دهید.
- با فرزندان قلقلک بازی کنید.

حقوق کودکان ناشنوا / کم شنوا:
داشتن ارتباط حق هر فرد است